

Vladimir Kecmanović

Az ágyú forró volt

(Regényrészlet)

Orovec Krisztina fordítása

EGY ÉJJEL SALKAN, a harcos, kidobta a könyveket.
Az anyáméit. Az apáméit. Meg az enyémeiket.
A lakásból, amely valaha a miénk volt.

Az ajtó előtt hagyta őket.
A lépcsőházban.

Reggel a szomszédok elkezdtek széthordani őket.
Gyűjtősnek.

És Tidža szomszédasszony kiabált:

Másét gyűjtogatjátok, bárha elégnétek ti magatok!

A halomnak már több mint a felét széthordták, amikor az ajtóban
megjelent Suzana.

Salkan felesége.

Akinek Ahmo, a főgengszter csinált gyereket.

Visítozni kezdett:

Hova vizitek? Ez az enyém!

Štefica szomszédasszony pedig azt mondta neki:

Ha a tiéd, miért áll az ajtó előtt?

Suzana meg:

Mi közöd hozzá, te rác, hogy hol tartom én a saját dolgaimat?!

Nem szerb a Štefica, mondta Fuad szomszéd. Hanem horvát.

Suzana meg:

Egyik kutya, másik eb!

Ševala szomszédasszony megfogta Suzana kezét.

És halkán azt mondta:

Ne beszélj így, Suzana. A horvátok a szövetségeseink. Štefica Zdenkója is a csetnikek ellen harcol.

Ja, hogyne, harcol, mondta Suzana. Lavírozik a hávéóban!

Suzana pocakja óriási volt.

És többé már nem bírta hordani anyám hálóingjét.

Új hálóing volt rajta.

Amelyet – azt beszéltek – Ahmo ajándékozott neki.

Anyám kabátját pedig, amelyet a hálóing fölött hordott – többé már nem tudta bekapcsolni.

És mégis, akármekkora volt a pocakja, lehajolt és elkezdte behajigálni a könyveket a lakásba.

Vlaja szomszéd letette a botját. Odasietett. És megpróbált segíteni neki.

Ne erőlködj, gyermekem, mondta. Neked most pihened kell.

Így aztán Vlaja szomszéd egyedül hajigálta be a könyveket.

Suzana pedig állt mellette és mutogatta, hová helyezze el őket.

Tidža szomszédasszony a halom tetejéről magához vett néhány gyerekkönyvet.

Amelyek valaha az enyéim voltak.

Hova viszed azt, mondta Suzana, és kimeresztette a szemét.

Tidža szomszédasszony pedig, a hóna alá csapott könyvekkel, odaállt elé.

Kidüllesztette a mellét.

És egészen közel hajolt hozzá.

Ezek a gyerek könyvei, mondta. És most mit fogsz csinálni?!

Suzana félreállt az útjából.

Tidža szomszédasszony pedig diadalittasan vonult le a lépcsősoron.

Nem sokkal később egy könyv sem volt már az ajtó előtt.

És Suzana azt mondta:

Mindent, amit elvettetek, adjatok vissza estig. Még mielőtt a férjem visszajönne. Mert különben lesz nemulass.

És akkor kihajolt a korláton.

Tidža szomszédasszony ajtaja felé.

És odakiabált:

Te is visszaadod, amit elvettél! Nehogy Salkan menjen érte hozzád. Megérttetted?!

Aznap Vlaja szomszéd lakásról lakásra járt.

És gyűjtötte a könyveket.

Amelyeket a szomszédok Suzana ajtaja előtt szedtek össze.

És – visszaadta őket Suzának.

Nem gyűjtött össze túl sokat.

Mert a szomszédok csak egynéhány könyvet adtak neki oda.

72 Nem is vettek el többet – azt állították.

Hosszas győzködés, noszogatás után Štefica szomszédasszony bevallotta Vlaja szomszédnak: igaz, hogy sokkal többet vett el, mint amennyit visszaadott – de csak ez a néhány könyv maradt meg.

Mert a többivel – már betüzelte.

Munevera szomszédasszony – mesélte Vlaja szomszéd – nem adott vissza egyetlen könyvet sem.

Mert nem is vett el egyet sem.

Átkot hordoz minden, amit elraboltak, mondta. Meg amit elloptak.

És még azt is mondta:

Átkozott legyen, aki könyveket éget.

Tidža szomszédasszonytól Vlaja szomszéd nem is merte visszakérni a könyveket.

Hanem lenn a pincében könyörgött Hasan szomszédnak, hogy próbálja meggyőzni a feleségét.

Hogy adjon vissza legalább egy-kettőt.

A többit meg tartsa meg.

Úgyse fogja tudni Suzana, hogy mely könyvek hiányoznak, suttogta Vlaja szomszéd. Csak hogy kielégítsük.

Gyerünk föl, mondta Hasan szomszéd. Nézzük meg, mit lehet tenni.

Fönt pedig, a lakásban, mikor szemtől szembe összetalálkoztak Tidža szomszédasszonnyal – mindketten leszegték a fejüket.

Azzal, hogy Vlaja szomszéd leszegett fejjel – hallgatott.

Hasan szomszéd pedig dadogva beszélni kezdett:

Tidža, Vlaja kéri, hogy ha esetleg visszaadnál néhányat azok közül a könyvek közül, nem tudja az ember, hogyan is vergődjön zöld ágra ezzel a Suzanával.

Ugyan, miket beszélsz, te szerencsétlen, mondta Tidža szomszédasszony. És vajon Vlajának nincs nyelve?! Vagy te vagy az ügyvédje?!

Tidža, adj egy-két könyvet, az egekre kérlek, mondta Vlaja szomszéd. Hiszen már jó ideje nem vittem neki semmit. Ha vissza nem hordtam volna azt a nagy halmot, amit én magam cipeltem el onnan, nem mernék a szeme elé kerülni. A te könyveidet meg biztosan elsőként keresi majd.

És ki kényszerít rá, hogy bárhogy is a szeme elé kerülj, kérdezte Tidža szomszédasszony. És ki kényszerített arra, hogy körülötte sűrűlődj?!

Azt mondta, hogy nem ad egy könyvet se. Semmi áron.

És nyugodtan mondd meg a gazdasszonyodnak: Tidža nem ad semmit.

Így mondta Vlaja szomszédnak.

És, mondta, jöjjön csak, próbálja meg visszavenni őket.

Jöhet – mondta – egyedül is. De hozhatja magával a degenerált pasiját is.

Este, amikor hazajött, mesélték másnap a pincében – Salkan először elcsodálkozott rajta, miért lettek visszapakolva a könyvek a lakásba.

Suzana pedig, azt beszéltek, leszidta, amiért kidobta a könyveket a lépcsőházba.

A megkérdése nélkül.

Amíg ő aludt.

És a csőcselék széthordta mind, gyűjtősnak.

Így mondta, azt beszéltek.

És hogy ő majd megfagy, mert nem lesz mivel begyűjtania – ez bezeg egy csöppet sem izgatja Salkant.

Mint ahogyan az sem izgatja, ahogyan viselkednek vele.

Mintha nem városvédő-feleség lenne.

74 Hanem – egy utolsó senkiházi.

És hogy ő – ha Salkan nem tesz valamit – kénytelen lesz Ahmónak panaszt tenni.

És majd akkor Ahmo, ha már Salkan nem képes rá – rendet tesz.

Ekkor, azt beszéltek, Salkan magához hívatta Vlaja szomszédot.
Hogy tegyen jelentést.

Ki adta vissza a könyveket, és ki nem.

Vlaja szomszéd pedig – ahogyan ő maga állította másnap – azt mondta, hogy mindenki visszavitt mindent, amit elvett.

Hogy Vlaja hazudott-e másnap, vagy sem – azt nem tudni.

Szó, mi szó – a degenerált Salkan aznap este nem Tidža szomszéd-asszony ajtajához ment.

Hanem – Nikola szomszéd ajtajához.

Először a lépcsőházba sétált ki.

És fölkiáltott:

És hol van az a másik rác?! Mit játssza itt a hülyét?! Ő miért nem hozta vissza a könyveket?!

Vlaja szomszéd – ha hinni lehet annak, amit másnap állított – elmagyarázta, hogy Nikolát mozgósították. És lövészárkokat ás.

Degenerált Salkan pedig azt mondta:

Ha ő ás is, a felesége nem ás. Mit játssza meg magát akkor?

És akkor lement a földszintre.

És belerúgott Nikola szomszéd ajtajába.

És miután senki sem nyitott ajtót – még egyszer belerúgott.
És még egyszer.

És – kis híján betörte.

Ekkor Mitra szomszédasszony kinyitotta az ajtót.

Nikola szomszéd felesége.

Halálos rémületben.

Emberek, ha láttátok volna, mire hasonlít az az asszony, mesélte Vlaja szomszéd másnap. Olyan, mint egy kísértet.

Nem láttam a háború kezdete óta, mesélte. Hiszen az orrát se dugja ki a házból. És ha találkoztam volna valahol vele az épületen kívül – egészen biztos, hogy fel se ismertem volna.

Így van ez mindig, ha az ember tartósan visszahúzódik a csigaházába, mesélte. Pedig szépen mondtam Nikolának: Nikola, nem viselkedhetsz így. Háború van, benne vagyunk mindannyian ugyanabban a slamasztikában, egymásra utalva. Nem jó, ha az ember különködik.

Salkan, azt beszéltek, berontott Mitra szomszédasszony és Nikola szomszéd lakásába.

És fölkiáltott:

Hol vannak a könyvek?!

Mitra szomszédasszony, azt beszéltek, lélegzet után kapkodva megpróbálta megmagyarázni neki, hogy nem tudja, milyen könyvekről van szó.

Salkan megparancsolta Vlaja szomszédnak, hogy szedjen össze néhány könyvet, amelyek ott álltak a padlón. A szén mellett. És amelyeket a tűz még nem nyelt el.

Vlaja szomszéd – ha másnap nem hazudott – megpróbálta megmagyarázni neki, hogy ezek a könyvek nem az ő lakásából lettek elvéve.

Mit érdekel – ezt mondta Salkan, úgy beszéltek. Ti elveszitek az enyémet, én is elveszem a tiéteket! Hadd lássam, ki bírja tovább!

És akkor, úgy beszéltek, azt mondta:

Lássuk, mi van itt még. Gyerünk, elő mindennel, nehogy én csináljak házkutatást.

És ekkor, azt beszéltek, Mitra szomszédasszony elájult.
Azt beszéltek – csak eldőlt, mint egy gyertya.

Vlaja szomszédnak pedig, ha hinni lehet a szavának, valahogy sikerült meggyőznie Salkant, hogy hagyja békén az asszonyt.

Nem találsz náluk egy szál értékes dolgot se – ha nem hazudik, pontosan így mondta neki. A háború előtt is ágrólszakadtak voltak. Hát még most – isten őrizzen tőle.

És így történt, hogy Salkan és Vlaja szomszéd visszatértek Salkan lakásába.
Amely valaha az enyém volt.

Mindössze néhány könyvvel.

Amelyeket Vlaja szomszéd vitt magával.
A fél kezében.

Míg a másikban a botot fogta.

Mitra szomszédasszonyt pedig békén hagyták.

Hogy ott feküdjön a padlón eszmélet nélkül.

*

KEMÉNY tél volt.

És hamarosan sok lakásban nem maradt már egy könyv sem.

Az emberek meggyújtottak mindent, amit el lehetett égetni.

Mert már rég felszedték a deszkákat a padokról.
És letördösték az ágakat a fákról.

Aki bírta és merte, az elment a parkba, és egész fatörzseket vágott ki. Aki meg nem – elkezdte – darabonként – tűzre dobálni a bútorokat és a parkettát.

Tidža szomszédasszony és Hasan szomszéd nem kényszerült rá arra, hogy felgyűjtsák a bútorokat meg a könyveket.

Mert időről időre jött egy-két fiú a rendőrségről, szénnel teli szatyrokkal megpakolva.

Amelyeket Sakib felügyelő küldött, Tidža szomszédasszony sógora.

Annak ellenére, hogy Tidža szomszédasszony továbbra sem volt hajlandó szóba állni vele.

Igazából, még a szénnel teli szatyrok előtt kezdett el járogatni hozzánk Đula.

Tidža szomszédasszony húga.
És Sakib felesége.

Mindig hozott kávé meg cukrot.

Kicsit elüldögélt, elbeszélgetett Kenannal meg Hasan szomszédal.
És elment.

Mivel Tidža szomszédasszony, amikor megpillantotta őt az ajtóban – elfordította a fejét.
És kiment a szobából.

De miután Đula távozott – itta a cukros kávé.

Azon a télen beköszöntött egy komolyabb éhínség is.

És az emberek egyre soványabbak lettek.
És egyre sápadtabbak.

És – a fiúk a rendőrségről a szeneszatyrokon kívül olajat meg lisztet is hoztak.

78 És néhány konzervet.

És pár doboz cigarettát.

És amikor érkezett új csomag a nagynénemtől – akkor az valóságos lakoma volt.

De – csak Kenannak meg nekem.

Még Tidža szomszédasszony és Hasan szomszéd is – ami az én csomagomat illeti – diétáztak.

A többi szomszédot pedig – Tidža szomszédasszony beleszagolni se engedte.

Mindenki elküldte valahová a saját gyerekeit, mondta. És akkor most kivinnék a falatot más gyerekének a szájából.

Nem elég nekik, hogy elégették a gyerek könyveit, mondta. Most még éhezteni is akarnák.

Te, Joža, mondta, menj a hávéóba, adjanak neked ők csomagot. Te meg, Vlaja – ahhoz a degenerálthoz. Úgy lenne rendjén, hogy megvendégeljen, ha már ilyen hűségesen szolgálsz neki.

Munevera szomszédasszony és Fuad szomszéd már rég nem jártak el Tidža szomszédasszonyhoz.

És mégis, Tidža szomszédasszony nem mulasztotta el hozzáfűzni:

Az a kalesijai pedig egye azt, amit a fia összerabol neki. Vagy amit a lánya küld Svájból.

A csomagok mellett levelek is érkeztek.

A levelek többé már nem anyámnak szóltak. És apámnak sem.

Hanem – Tidža szomszédasszonynak.
Meg nekem.

Minden csomagban két levél volt.

A kanadai nagynénémtől.
Meg a belgrádi nagynénémtől.

A levelekben buzgón hálálkodtak Tidža szomszédasszonynak.
Engem meg – öleltek és csókoltak.

És – könyörögtek Tidža szomszédasszonynak, hogy valahogyan,
bárhogyan – küldjön el engem Belgrádba.

Tidža szomszédasszony felolvasta a leveleket.
És sírt.

Utána Kenan szobájába tette őket.
A polcra. Az én szétnyitható fotelem fölé.

A tranzisztor mellé.
És az öt könyvem mellé, amiket sikerült visszalopnia Suzanától.

Három képeskönyv.
És két nagy meséskönyv, illusztrációkkal.

Amelyeket a háború előtt – rég elő se vettem.